

III. L E V É L.

*Költ Komáromban, Sz. György Havdnak
10. Napján.*

*A N. Státusoknak és Ország' Rendjeinek
illy formán kellett invitálni és bé-fo-
gadni. Ő Felsőégét a' tölekegyelmesen meg-
engedettett, és Pozsonyban 1751. Észte-
tartatott Diétára.*

Mihelyest az Ország' Fő-Státusi, és Ren-
dei a' meg-határozott napon tartandó Diétá-
ra 1751 eszt. öfzve fognak feregleni, leg-
ottan minden kéfedelem nélkül egy külö-
nös Követféget magok közzül Bétsbe küld-
jenek, a' melly Követfége az inneplendő Di-
éta' meg-határozásától számlálván, leg-alább
egy hét' el-folyása alatt ide Bétsbe fel-ér-
kezzen, és Király ő Felsőégét minden tseléd-
jeivel a' Pofonyi Diétára, az Ország' Fő-
Státusi' és Rendinek nevekkal, meg-alázott
kéréssel invitálja, és egyfzer'smind ugyan
azon meg-határozott napon Király ő Felső-
ge' el-jövedele, és kegyes rendelése várát-
talfon, míglen maga tüstént minden mara-
dozás nélkül Pofonba le-jövénd. Ő Felső-
ge' el-érkezésével az Ország' Nagyjai, Fő-

M. Gyűj. IV. N.

C

Stá-

Státusi, és egyéb Rendei a' szíveket gyászba merítő öltözetet le-tegyék, szebbet, ékefebbet és tzifrábbat, de még is mértékletes pompájút vegyenek-fel, és K. ő Felféget az Ország' szélin azon végre el-készített fátornál várni fogják. Ottan (az Esztergomi Érseki, és Nádor Ispány szék' üres létével) a' Kalotsai Érsek a' Hintóból ki-szálló, és a' fátorhoz közelgető Királyt, rövid, fontos beszéddel idvezleni, és fő meg-hajtással fogja fogadni. A' szózat' el-végezttével válafozni fog a' Király; azután az Ország' Nagyjai, Fő-Státusi, és egyéb Rendei a' meg-engedtetett kéz-tsókolásra botsáttatnak; a' különös pompa el-háríttatáfa végett, az Ország' további szükfégeire, minden summáfabb költségek meg-tíltattatnak.

Ezek meg-lévén, a' Király midön kimégyen a' fátorból, akkor adatik első Sálve, az az, idvezlés, a' Várban ki-lövetnek az ágyúk, és a' Király Pofonba indul. A' fő Papi Rend kotsikra ülvén, előre el-fiet azon kápolnához, a' hova ő Felfégejővénd; az Ország' Nagyjai és Nemefi lovaglani fognak, egy fő Pap pedig a' Király előtt való kereft vitelre el-marad, két száz zászló allja lovaság kövesse a' Király' hintóját, a' gyalogfágnak egy része a' repülő hídnál, más része pedig a' Várba ör-állásra rendeltfen.

Ál-

Által-hatván a' Dunán ő Felsőge, és a' Városhoz közelgetvén, a' Bétsi kapunál öszve-gyűltt Városi Magistrátusok közzül a' Város Bírāja az ide el-érkezett Királyt kelemetes rövid szózáttal tisztelje; azután a' Város' kúlsait néki ajánlja, mellyeket ő Felsőge ugyan kezével illeténd, de azontúl vissza adánd. A' Polgárfág' nevében megtett idvezlésre felelni, és őket kezei' tsókolására eresztteni fogja a' Király. Ezek után meg-indúl; a' Városi Polgárok hajadon fővel két felől a' Király' kotsiját gyalog fogják a' Várig kísérni. A' Város tornyában a' trombiták meg fúvatni, és egyéb muzsika szerszámok ehhez fognak alkalmaztatni. Midőn a' Városba bé-eresztkedik a' Király, másodszor az ágyúk ki-lövellésével fog idvezlés adatni; a' Városi harang' meg-szóllamlásával négy lobogók alatt öszve feregleni a' Városbéliék fegyveresen, és a' Dunától fogva a' Városnak utólsó kapujáig forba állani fognak; honnan a' Várba fel-menénd a' Király.

Minekutánna ő Felsőge el-érkezett legyen a' Várba, azonnal a' kápolnában jelenik-meg, és ott *Téged Isten mi ditsérünk* énekeltetik, és akkor harmadszor az ágyúk ki-lövetnek. / A' 4. lobogók alatt fel-fegyverkezett, és a' Várba fel-hatott Városbéliéknek is háromszor kellenék a' puskákból

örömi vígalságot adni, de ne talán tán valamely zür-zavar esnék a' lovak között, ez el-hagyatik. A' Fő Papok püspöki füvegben fel-öltözye ő Felfégét a' kápolna' léptsőinél várják, és ott a' térdre eső Királynak áldás szentelt vízzel adatik, a' Feszület pedig tsókolásra nyújtatik.

Midőn tehát e' *Directórium* szerínt a' N. Státufok' Deputátufai, kik közzül a' Papfág' részéről Gr. Barkóczi Egri Püspök, a' Státufok' részéről Gr. Eszterházi Ferentz, Gr. Károlyi Ferentz, Gr. Nádasdi Ferentz vóltak a' Főbbek, Bétsbe érkezvén, ő Felfégét Mária Therésiát, a' Felféges Tsászárt, és a' Koronára választott bóldogúltt II-dik Jó'sefet invitálták vólna, a' Királyi familiát renddel el-járván, Fő Hertzeg Károlyhoz mentenek vólt, a' kit is midőn Magyar nyelven hívtanak vólna a' Diéta' inneplésére, a' jelen-valóknak nagy bámulásokra ugyan tsak ő is Magyar nyelven illy-képpen felelt:

„ Szépen köszönöm a' Nemes Státufoknak,
 „ hogy rólam is meg-emlékeztek, és azzal
 „ meg-betsültek, hogy magok Deputátzi-
 „ óját hozzám el-küldötték, örülni fogok,
 „ ha mentől elébb Pofonban a' Nemes Stá-
 „ tufokat láthassam. „ Minekutánna véget
 vetne beszédjének a' Hertzeg, és a' Püspök
 Úr ezen hat esztendő's Gyermekek' szavait Ha-
 zai nyelven dítsérné, leg-ottan így adott fe-
 le-

leletet: „Azon leszek, hogy a' Nemes Ha-
 „zának hasznára jobban meg-tanúlhas-
 „sak, a' miben a' Nemes Hazának szol-
 „gálhatok; örülni fogok. „Ezen hat ez-
 tendős kisdéd Hertzeg ugyan egész szózat-
 ját, de kiváltképpen ezen utólsó ígéket melly
 nagy kegyességgel, melly vídám érzékeny-
 séggel, és gyenge testetskéjének reá alkalmaz-
 tatásával ki-mondotta, és melly nagy örö-
 met mindenek szívekben gerjesztett vala, a'
 Deputátus személlyek vóltaképpen elő-adni
 nem tudták. Kedves Alak! ha most közt-
 tünk élnél, minő eleven példát 's gyors ösz-
 tönt fokaknak a' Nemes Magyar nyelv' meg-
 tanulására adnál. Óh! vajha e' mostani Di-
 étán jelen lehetnél, eleve képzelem, melly
 hathatósan tehetséged szerínt vetélkednél,
 hogy ezen nyelven a' katonák gyakoroltas-
 sanak, ezen a' Deák ifjúság tanítassék, ezen
 a' Vármegyéken, Dicastériumokon, és min-
 den Királyi Táblákon a' Hazának ügyei foly-
 tassanak végeztesenek. De mivel tőlünk
 bódogabb Országba költöztél, szólljanak
 helyetted azok, kiknek még egytsepp igaz
 Magyar vér tsergedez ereikben, 's a' Haza'
 bódogfágának örülnék, szólljanak; de azon
 nyelven, mellyen hajdan a' Te gyenge vi-
 rág szál ajakid a' Deputátus Személlyeknek
 zengedezett ékesen.

A' Gyűjteménynek IX és X levelén olvastam, hogy a' Galambok is gyors levél hordozók lehetnek. — E' féle követségről én is olvastam egy szép példát. Minek előtte pedig az említett példának elő-hozásához kezdjek, szépnek véltem valamit azon munkáról ízöllani, a' mellyben olvastam: Ez pedig az. —

Adriai tengernek Sirendája Gróf Zríni Miklós:

Ennek a' Poémának leg-első szerzője volt Szigetnél vitézül el-esett Gróf Zríni Miklós' Fijának unokája ugyan tsak Zríni Miklós: Ezt ő Bétsben még 1651-ben ki-nyomtattatta. Ki tsinosításában pedig fáradozott Kónyi János Úr Pesten 1779. észt. Most pedig újonnan N. B. Rádai Gedeon Úr ki-adásában dolgozik, a' mint hogy az első részét a' *Magyar Museumban* folyó be-fzéddel olvashatni is. Az egész munka egy érzékeny bé-menetelből, tizen öt részből és egynéhány apróbb tóldalékokból áll. Sok szép gondolatokkal, hasonlításokkal, és ékes ki-fejezésekkel tündöklük, és valóban egy tökéletes munkának is lehetne tartani, ha a' versek ki-menetelésében hiba nem volna, és a' mostani időnek gusztufát némű némű képpen nem sértené. Le-írja itt a' meg-

ne-

nevezett Méltóságos Autor az ő ditső elejének azt a' bámúlásra méltó vitézséget, mellyel ama világ' vérét szopó kegyetlen szelindek' Szulimán Tsászár' vezérsége alatt számtalan Törökölegtől meg-szállott Sziget Várát egész világ' tsudájára életének végfő lehelleitéig óltalmazta.

Ennek a' munkának 13-dik részében olvashatni, hogy midőn a' Zríni életének végfő ki-rohanás által, mint hogy a' várban a' szörnyű tűz miatt tovább már nem maradhattott, el-végzése felől tanátskoznék: a' tett, és teendő dolgai felől, a' Magyar Királyt akarta tudósítani, más módja pedig nem lévén a' tudósító levél el-küldéséhez, azt egy galambra bízta:

Itt vagynak az eredeti munkának is e' felől szövegei meg-jobbitva:

Vissza menéséről immár gondolkodik (a' Szulimán Tsászár)

Mint menjen békével azon tufakodik,
Jól tudja: Oroslány hátul hagyattatik,
A' ki miatt bátran egyet sem léphetik.

* *

Azonban egy galamb Szigetnek yarából
Reppenék sebesev vitéz Palotából,
Ezt az előtt hozták ide Kanifából,
Mellyben neveltetett, kedves hazájából.

* *

Ugyan is a' midőn szárnyal levegőben,

C 4

Ha-

Hazájához tzelzott fiető reptében,
De nem vólt szerentsés a' kezdet mentében,
Imé! illy gánts esék a' követségében:

Eggy ráró mint prédát ötet észre vette,
Két sebes sűgárát útnak eresztette,
Galamb tsavargását hasztalanúl tette,
Tsászár sátorában magát el-rejtette.

Bosantzkik galambot azonnal meg-fogták,
Mert szárnyán lebegő papirofsát látták
— Eztet szigetiek galambjokra bízták —
Újjágot Tsászárnak leg-ott bé-mutatták.

Tüstént magyarázót oda hívatának,
Kik az olvaláshoz valamit tudának,
Kívül ez levélen illy betűk valának;
Adafsék ez levél a' Magyar Királynak.

Ha kérded: mint vagyunk? — mind közel
halálhoz.

Kiknek reményféget már segítség nem hoz
Öt százan maradtunk; de mind koporsóhoz
Sebekből közzeleb' vagyunk, mint világhoz.

De a' Pogány eb is nem kérkedik velünk:
Hufzon öt ezeret pokolba küldettünk
Vezéreket fokat, 's Basákat meg-öltünk
Tsak fejetlen láb már a' mi ellenségünk.

Két

Két nap múlva el-jön a' mi végfő óránk,
 Fogokat fárkányok köszörülik reánk,
 Akkor is mit tehet mi Keresztyén próbánk
 Örömezt mutatjuk, hogy maradjon példánk.

Tüzzel eméztének leg-inkább bennünket,
 Melly miatt majd sohol se leljük helyünket,
 Gondoljuk végezni ott kinn életünket,
 Károljuk vesztetni tűz miatt testünket 's a' t.

Mihelyest Sulimán e' dolgot hallotta,
 Szívét az ostromra ismét újította,
 A' galambot pedig szárnyra botsátotta,
 Illy jó tételéért meg-szabadította.

Ó áruló madár! hol a' te hűféged?
 Természettől adott szerelmeteséged?
 Talán bizony Zríni néked ellenféged,
 Pogány Török pedig kívánt kegyeséged?

Úgy van — el-eresztett; de szabadságodban
 Nem mehetsz messzire könnyű futásodban,
 Amott van a' Ráró el-szaggatásodban
 Örvend; ő miatta léfesz halálodban. —

A' Találós Mese volt Könyv, a' Rejtett
 Szó Óra, mellyből ki-telik ór.

Találós Mese.

Mi az? egynek szoros,
 Kettőnek alkalmas,

Háromnak igen tág lész',
Egyfzer neve is el-vész.
Szathmárról.

Rejtett Szó.

Mi ez? hat betüből áll neve hangzása?

Ez, egy bús Vers-szerző'kedvetlen szállása.

Negyedik 's ötödik betüit elfökké,

Úgy a' két elsőket ha teszed végfökké,

És a' harmadikat közökbe állatod,

Mi légyen, tsak szagold's kóstold, meg-
tudhatod,

Vagy vedd-el negyedik tagját az egésznek,

Öten egy Erdélyi folyó-vízzé léznek.

Mellynek nem szaporább vize' áradása,

Mint két szemem' özön árjai' hullása.

És ha ki e' mese' titkát el-találja,

Nem köszírt, hogy szánó szó nélkül meg-
állja.

Martosról. Édes Gergely.

T. Dugonits András Úr egy Szomorú Játékot nyomtattat illy tzm alatt: *Arany Peretzek*. Addig is míg ki-jöne, melly meg-
lel' Júliusra, illendőnek ítéltük Elő-beszéd-
jét ide iktatni.

Nemzetem!

Etelkámát jó neven vette az Ország:
mivel annak számos példányjait, egy ez-
ten-

tendő alatt, úgy el-kapkodta, hogy azt újra a' fajtó alá tennem, és nem fok idő múlva, szebb és válogatottabb színben elő-adnom kelletik.

Éppen nem kételkedem benne: hogy ezen arany peretzjeimet is hasonlo indulattal fogadják az igaz Hazafjak: mivel nem külömben, ezen írásomban is, honnyai történetek vagynak, azok is nem közönfégesek, hanem izemen szedettek.

Amazon Etelkát, és emezen arany peretzeket, nagy külömbféggel írtam: amazt az Ország' Eleihez, és a' tanultabb elmékhez szabtam. Ugyan azért ottan minden szó talpra esik, és fokot jelent, ha felsegettetik. Ezen arany peretzeket a' közép renden lévő Magyarainknak számokra készítetem. Minden szavak tulajdon értelmekben vagynak.

Itt tehát sem a' gondolatok olly mélyek, és méltólagofok nem lehettenek, sem a' történetek ollyatén módra ki-váltak, hogy azokkal a' Hazának sorja öfzve legyen kapcsolva. Közép úton járok, és nem már az Országnek, hanem egygy különös Nemes Háznak zür-zavarjaiba avatkozom.

Matskásiaknak vizsontagfágokat, (Bartsai Ákosnak, Erdélyi Fejedelemnek idejében) tettem-ki a' Próba-köre. Maga a' történet szép; de ha ki azt olly szemekkel lát-

látja, a' mint én látom; a' környül-állásokra el-keferedik. Meg-érdemli ezen régi nemes Ház, hogy annak ditső emlékezete Utóinknál is ofzlopra metzsettesen.

Ki-tetszik leg-föképpen a' Magzatok' szeretetek édes Szüléikhez. Itt a' Szülöttek azon iparkodnak, hogy Atyjokat a' veszedelemből ki-vegyék. Semmit el nem múlatnak, hogy a' tárgyokat el-érjék. Így az Istennek Gondviselelése is munkálkodhatott.

Szép Erkölts, a' mostani időkre nézve a' fijúi szeretet Magyarofsan nevelve. Ennek valóságos példáját a' Matskási Házban találtam. Tehetségem szerint szebb fényre is hoztam. Igazak, nagy lelkűek, Isten féltők vóltanak a' Szülők, nem is lehetett, hogy külömb erköltsű magzatokat neveljenek, ha bár ne szüljenek is.

A' nagy Erköltsöt néha a' Szerentsétlenség üzőbe veszi, de el nem foghatja. Ezt merte tselekedni Matskási Mihállyal, ki előben Tiszt-tartója vala a' Szerémi Hertzegegnek, azután Kintstartója az Erdélyi Fejedelemségnek. Mind a' két Urafágnál emberféges Magyar ember, de Hazájában legszerentsétlenebb.

Vermet áfott néki egy Országos Gazember, bele is kerítette, de el nem temethette. Illyetén tsavargó gonofzok ellen soha nem vólt elegendőképpen fel-fegyverez

ve a' Magyar. Mert maga igaz szívű és ország-úton járó lévén, hasonlóképpen vélekedett a' külföknök erköltseikről is.

De ki vagynak immár nyílván szemeink. Nem tsak a' jót esmérjük, hogy azt köves-
sük, hanem a' rosszat is észre vesszük, hogy
azt útáljuk. A' mi pedig a' Magyaroknak sze-
mét leg-inkább ki-nyitotta, nem egyéb:
hanem a' gyakor olvasás, és kurta tapasztalás.

Vajha mindeneket Magyarúl olvashatna
a' Magyar. Anyai nyelven bé-köszönt igaz-
ságok hamar gyökeret verhetnek a' termé-
keny Magyar szívben. Vajha tapasztalása-
ink is messzebbre el-terjedhetnének. A' ta-
pasztalva tanúlt igazságok korábban hoz-
zák, tartósfabban is meg-tartják a' gyümöl-
tsöket.

Iparkodnak Magyar Országának minden
részein a' Magyar Hazafiak. Nem szánják
költségeket, mindenhez elegendő ész nélkül
nem szükölködvén. Tapasztalva mondom:
Tanítványim között a' Magyar Elmék kü-
lönöfök. Van Élek, van Fokok. Bele-
vághatnak az el-rejtett arany Bányákba. Fel-
is törhetik a' leg-keményebb diót. E' mel-
lett bátrak, és mindenhez hozzá foghatók.
Illyetén tulajdonosságokkal fel-ékültt Hazafi-
jából mit nem ígérhet magának előre azon
Uralkodó, ki azon vagon, hogy embereit
esmérje.

Lesz-

Lefznek ezután is a' Magyaroknál Te-
lekiek, Ortziak, Rádaiak, Mólnárok, Mé-
szárosok, Bárótziai, Besenyeiek, Pétzeli-
ek, Rajnifok, Révaiak, Kazintzik, Rátzok,
Szabók, Szilágyiak, Mátyúfok, Batsányiak,
és több illyetén Magyar szívű Férifjak, kik
Országunkat a' *Nyelvnek, Ruhának, Tör-
vénynek* fenn tartásával bóidognak láthat-
ják, 's le is írhatják. Én tsak arra kérem
a' Magyarok' Istenét, hogy Országunkat vi-
rágjában meg-tartsa, és mind egyik Haza-
fival úgy bánjon, a' mint meg-érdemli.

A' Nemes Hazafjaknak illy szép töre-
kedéseik után ugyan szégyen lesz', ha az Or-
szág Gyűlése' alkalmatosságával Pesten és
Budán Magyar Theátrum nem lesz', a' hol
kétszer háromszor egy héten Magyar Víg
és szomorú játékok jádzattasának. Bár e-
lőre a' Pesten és Budán lakó 's anyai nyelv-
eket szerető Nemes Hazafjak ebben mun-
kálódnának! Melly nagy előmenetelére szol-
gálna nyelvünknek! Melly nagy ditsőfége-
re Hazánknek, ha Elzterházán is ezután ne
tsak idegen, hanem Magyar Víg és szomorú
játékok jádzattatnának. Méltó vólna, hogy
a' Magyar Mú'sák együtt esedeznének ezért
a' Kegyelmes Hertzegnek. — — Az Írók-
ban nem léfzen fogyatkozás, tsak Mecenáfok
és

és Könyv szeretők légyenek! A' Po'sonyi T. Papfág egész Moliért fordítja. T. Göböl Gáspár Urnál kézzen van *César* és *Brutus*' mindenik remek munka. Kazintzy Ur Hamletje minden órán kézzen lesz', mellyeket más szép Darabok követnek. Én P. J. ha még valaki munkába nem vette, fel-vállalom *Racinnek* minden munkáját, *Schakespeárnak* leg-szebb Darabjait, ezek után pedig *Homérus*' Iliáfát, és *Milton*' el-veszett Paraditsomát folyó Beszédben, mellyekre már régen sok érdemes Hazafijaktól kérettetem. — — A' Magyar nyelv fel-emelésének 's virágoztatásának kell most minden Magyar-nak fő tzeljének lenni — Nem abban áll a' Nemzet' ditsősége, hogy Házainkon számok ne légyenek, földeink meg-ne mérettefsenek, a' Nemesség szabadon nyúláshason 's a' t. hanem abban, hogy a' mi nyelvünk legyen a' maga Házájában az első, 's a' mi Litteraturánkat ne tsak meg-esmerjék, hanem betsüljék is az idegen Nemzetek: úgy hogy ha a' Magyar Haza minden régi julsait vissza nyeri is; de ha a' maga nyelvét az ítélő székekben 's Oskolákban uralkodó nyelvvé nem teszi, ollybá tartsa mintha semmit sem nyert volna; mert a' mi leg-főbb lett volna, azt mulatta-el. — Ennek a' maga Házájában már tsak nem idegen nyelvnek fel-emelése vólt az én fő tzelom hat is esztendőktől

től fogva minden munkáimban. — E' kezdettette-el e' Mindenés Gyűjteményt is, a' mint ennek által olvasása kit kit meg-győzhet felőle, úgy hogy ha a' következendő Ország Gyűlésében a' Deák, nem pedig a' Magyar rendeltetik *Thémis* és *Minerva* nyelvének, úgy idővel is nagy keferűséggel illy szókkal fog-bé-rekesztetni e' Gyűjtemény *Oleum & operam perdidimus*. Hijjába éjtszakáztunk, haszontalan fáradtunk. —

A' Po'soni Pap nevelő Házból egy hosszú és hatalmas mentsége küldtetett hozzánk Anyai nyelvünknek a' Deák ellen, annyival inkább kívánnánk, ha ugyan ott közre botsáttatnék, hogy ezen Gyűjteményünkbe nem tehattük.

Egy el-fogatott hatalmas.

Rab-fíjjat hordoz ma, ki Királyi székben
Uralkodott tegnap fényes ditsőségekben.
A' kinek tündöklött arany koronája,
Egy győzödelmesnek most a' lett szolgája.
Ne tsudálkozzatok, mert a' szerentsének
Nints állandósága tündér kerekének.
Hanem a' kit most nagy méltóságra emel,
Mint egy déltzeg tsikó majd azt hajítja-el.
Sz. M.

